

१. सकनिरुत्ति अनुजानना

प्रस्तावना

तिपिटक साहित्यातील विनय पिटकाच्या 'चुल्लवग्ग' या ग्रंथातून हा पाठ घेतला आहे.

या पाठामध्ये येमेळ व तेकुल यांनी 'छन्दस' भाषेत उपदेशाची परवानगी मागितली. त्यावर तथागत बुद्धांनी धम्माच्या भाषेबद्दल भिक्खूंना स्पष्ट निर्देश दिला आहे, की "भिक्खून्तो, मी तुम्हांला धम्मोपदेशाच्या प्रवचनासाठी आपल्या जनभाषा, लिपी व तिचे जतन करण्याची अनुज्ञा देत आहे." जगात एक आदर्श समाज घडविणे आणि समाजापुढे भिक्खूंच्या / नागरिकांच्या रूपात एक नितीमान पुरुष निर्माण करणे हा या पाठाचा उद्देश आहे.

तेन खो पन समयेन येमेळ तेकुला नाम भिक्खू द्वे भातिका होति। ब्राह्मणजातिका कल्याणवेय्याकरणा। ते येव भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु। एकमन्तं निसिन्ना खो

ते भिक्खू भगवन्तं एतदवोचु - "एतरही, भन्ते, भिक्खू नानानामा, नानागोत्ता, जच्चा नानाकुला पब्बजिता। ते सकाय निरुत्तिया बुद्धवचनं दुसेन्ति। हन्द मयं भन्ते बुद्धवचन छन्दसो आरोपेमा" ति। विगरहि बुद्धो भगवा- कथं हि नाम तुम्हे मोघपुरिसा, एवं वक्खयं - 'हन्द मयं भन्ते बुद्धवचन छन्दसो आरोपेमा' ति। नेतं मोघपुरिसा अप्पसन्नानं वा पासादाय पसन्नानं वा भिय्योभावाय। अथ ख्वेतं मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं चेव अप्पसादाय पसन्नानं च एकच्चानं अज्जयत्ताया" ति। अथ खो भगवा ते भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा दुब्भरताय दुप्पोसताय महिच्छताय असन्तुट्ठिताय सङ्गणिकाय कोसज्जस्स अवण्णं भासित्वा, अनेकपरियायेन सुभरताय सुपोसताय अप्पिच्छस्स सन्तुट्ठस्स सल्लेखस्स धुतस्स पासादिकस्स अपचयस्स विरियारम्भस्स वण्णं भासित्वा, भिक्खून्, तदनुच्छविकं तदनुलोमिकं धम्मि कथं कत्वा भिक्खू, आमन्तेसि - "न भिक्खवे बुद्धवचन छन्दसो ओरोपेतब्ब। यो आरोपेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, सकाय निरुत्तिया बुद्धवचनं परियापुणितु" ति।

(विनयपिटक - चुल्लवग्ग)

अनुजानना (क्रिया.)- अनुमती देणे

नाना (अ.)- विविध

सकाय (वि.)- आपल्या स्वकीय

मयं (सर्व.)- आम्ही

छन्दसो (ना.)- वैदिक भाषा

वक्खय (क्रिया.) - सांगेल

आरोपेमा (क्रिया.)- दोषारोपण करणे

नेतं - (ना.) डोळे (अंध व्यक्तीप्रमाणे)

पासादाय - (वि.) मनाची स्वच्छता

ख्वेतं - (वि.) प्रसिद्ध

महिच्छत्ताय - (स्त्री.) अत्याधिक लोभ

सङ्गणिकाय - (स्त्री.) सामाजिक

सुपोसताय - (पु.) सुपुरुषता

सल्लेख - (पु.) कठोर तपस्या

अपचय - (पु.) जन्म मरणाचा निरोध

परियापुनितु - (क्रिया.) योग्य प्रकारे अध्ययन करणे.

एतरहि (क्रि.वि.)- आता

जच्चा (पु.)- जन्म

निरुत्तिया (स्त्री.)- बोलून, व्याकरण

हन्द (अव्यय)- माझ्या बोलण्याकडे लक्ष द्या.

विगरहि (क्रिया.)- निंदा करणे

एव (अव्यय)- ही

आरोपेमा (कृदन्त)- ज्याच्यावर दोषारोपण लावले गेले आहे.

अप्पसन्नान - अप्रसन्न

पसन्नान - प्रसन्न करणे

भिय्योभावाय (वि.)- आपल्या योग्यतेप्रमाणे

दुप्पोसताय (ए.)- वाईट स्वभावाचा

असन्तुट्टिताय - असंतोष

कोसज्ज (नपु.)- आळस

अप्पिच्छस्स - अल्पेच्छता

धुतस्स - (पु.) अवधूतपणा (धूर्त)

विरियारम्भस्स - प्रयत्नारंभ, आरंभ/प्रयत्नांची सुरुवात.

स्वाध्याय

१. एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

- १) येमेळ व तेकुळ भिक्खू होण्यापूर्वी कोण होते?
- २) येमेळ तेकुळ यांची भाषा कोणती होती?
- ३) येमेळ भिक्खूने भगवन्ताला काय सांगितले?
- ४) तथागत बुद्धांनी भिक्खूंना कोणती अनुमती दिली?

२. सत्य / असत्य लिहा.

- १) ते सकाय निरुत्तिया बुद्धवचनं दुसेन्ति ।
- २) हन्द मयं भन्ते बुद्धवचनं छन्दसो आरोपेमा ति।
- ३) भिक्खवे, बुद्धवचनं छन्दसो आरोपेतब्बं।

३. रूपे ओळखा

- १) निसीदिसु
- २) अञ्जयत्ताया'ति
- ३) आमन्तेसि
- ४) अनुजानामि
- ५) अभिवादेत्वा
- ६) भासित्वा

४. योग्य पर्याय निवडून वाक्ये पूर्ण करा.

- १) तेन, खो पन समयेन येमेळ, तेकुला नाम भिक्खू द्वे होन्ति। (मातुका/भातिका)
- २) ते येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं एकमन्तं निसीदिसु। (अभिवादेत्वा/अभिवादनं)
- ३) ते सकाय निरुत्तियादूसेन्ति। (भिक्खूवचनं/बुद्धवचनं)
- ४) विगरहिभगवा। (बुद्धो/ बुद्धं)

- ५) बुद्धवचनंआरोपेमा'ति। (छन्दसो/छन्दस)
- ६) नेतं अप्सन्नानं वा पासादाय पसन्नानं वा भिय्योभावाय। (मोघपुरिसा/ अमोघपुरिसा)

५. संधी करा.

- १) तेन + उपसङ्कमि
- २) एतद + अवोचु

६. जोड्या लावा.

अ	ब
१) येमेळ	१) भगवन्तं
२) भिक्खू	२) पसन्नानं
३) अप्सदादाय	३) तेकुळा

